

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونها و مؤسسات تحصیلات عالی خصوصی
پوهنتون خصوصی سلام
پوهنځی شرعیات
دپارتمنت (فقه و قانون)
مرحله ماستری

شرکت عقد از دیدگاه شریعت و قوانین افغانستان (رساله ماستری)

محقق: سید صفی الله راشد
زیر نظر: دوکتور شیر علی
ظریفی

سال: ۱۳۹۷/..../....

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونها و مؤسسات تحصیلات عالی خصوصی
پوهنتون خصوصی سلام
پوهنځی شرعیات
دپارتمنت (فقه و قانون)
مرحله ماستری

شرکت عقد از دیدگاه شریعت و قوانین افغانستان (رساله ماستری)

محقق: سید صفی الله راشد
زیر نظر: دوکتور شیر علی
ظریفی

سال: ۱۳۹۷/...../.....

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت فقه و قانون

بورډ ماستری

تصدیق نامه

محترم سید صفی الله ولد سید سیف الله ID نمبر Sh-msf-93-008 (از دور اول فقه و قانون) از پـایان نامه ماستری خویش زیر عنوان: شرکت عقد از دیدگاه شریعت و قوانین افغانستان به روز پنجشنبه تاریخ ۱۳۹۷/۲/۲۷ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و از نظر هیأت ژوری مستحق 73 (نمره به عدد) هفتاد و سه غره (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

امضاهای اعضای هیأت ژوری :

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد وزیر محمد سعیدی	عضو هیأت	
۲	استاد محمد یونس ابراهیمی	عضو هیأت	
۳	دکتور شیرعلی ظریفی	رهنما و رئیس جلسه دفاعیه	

معاون علمی

آمر بورډ ماستری

خلاصه تحقیق:

تعریف مختار را در شرکت عقد چنین نموده اند: عبارت از عقیدست که میان دو شخص یا اکثر آ بر اشتراک در مال و ربح اش باشند یا بر اشتراک به ربح اش بدون اشتراک در رأس المال باشد یا اشتراک در مزد عمل باشد یا اشتراک در چیزی که می خرد و می فروشد بدون آن که آنجا رأس المال ایشان را باشد که در آن تجارت کند شرکت عقد شامل خصوصیت هایی ذیل می باشد.

۱- شرکت عقد مسمی است

۲- عقد جایز بدون لزوم است

۳- سبب شرکت مشروع می باشد

۴- توافر نیت مشارکت نزد شرکا است

همچنان خصوصیت شرکت عقد را در قانون تذکر نموده اند که شرکت به اساس یک قراردادی که معمولاً اساسنامه شرکت را می دهد که ایجاد می گردد.

۱- حد اقل اشتراک دو نفر ضروری است

۲- میتواند توسط اشخاص حقیقی یا حکمی شرکت ایجاد نماید

۳- که هر شریک در دارای شرکت با تقدیم یک دست آورد اشتراک می کند

۴- که دارای شرکت از دارای شرکا مجزا باشد و شرکت دارای شخصیت حکمی باشد

مشروعیت شرکت عقد به کتاب الله، سنت قولی و تقریری رسول الله (ص) اجماع و معقول ثابت شده است و نیز در قانون مطابق نص آن شرکت عقد ثابت است

۱- کتاب الله آیات که در مورد مشروعیت شرکت عقد آمده است از جمله آیه سوره کهف، آیه دو صدو بیست سوره بقره، آیه نزده سوره زمر و آیه بیست و دو سوره ص ثابت است.

۲- سنت که قولی و تقریری باشند که دلالت کننده بر جواز شرکت است

سنت قولی حدیث ابو عبیده از عبد الله حدیث روفیع بن ثابت و حدیث قدسی که ابوهریره روایت کرده است که حدیث ابو یعلی و بیهقی، حدیث ابی داود حاکم در مستدرک و بیهقی در سنن اش همه این روایات به مشروعیت شرکت عقد دلالت کرده است

سنت تقریری اقرار کردن نبی کریم صلی الله علیه و سلم برای یارانش به تعامل شان در شرکت بوده است
۳- اجماع: جمهور فقها حکایت کرده اند که از زمان رسول الله تا امروز بدون انکار این تعامل وجود دارد که تمام مسلمین بر جواز شرکت اجماع کرده اند

۴- معقول شرکت عقد بخاطر مشروع گردیده است عقلا که اسلام سختی ها را مرفوع گردانیده است و به آسانی تشویق و ترغیب نموده اند که انسان در زنده گی خود به مشکل مواجه نشود در قانون مدنی ماده ۱۲۱۶ جواز شرکت عقد ثابت می شود.

در شرکت عقد دو نوع رکن وجود دارد یکی آن اصلی و دیگر آن فرعی است حد اکثر ارکان شرکت عقد نزد فقها پنج می باشد که یکی آن عبارت از ایجاب و قبول است مورد اتفاق همه فقها بوده که در چهار رکن مابقی فقط در سه رکن مالکی، حنابله و شافعی اجماع دارند که عبارت از عاقدین و معقود علیه می باشند.

در مورد اقسام شرکت ها فقها به دو دسته تقسیم شده است که متقدمین و متأخرین می باشد نزد متقدمین شرکت به دو نوع است یکی شرکت ملک و دیگر آن شرکت عقد است که شرکت اباحت را تحت شرکت ملک قرار داده است اما نزد فقهای متأخرین شرکت به سه نوع است شرکت عقد، شرکت اباحت و شرکت ملک می باشد و فقهای متأخرین شرکت اباحت را از شرکت ملک مجزا قرار داده است.

و در قانون وضعی شرکت ها را دسته بندی نموده است که می توان به گونه های زیر تقسیم کرد ۱- شرکت های مدنی ۲- شرکت های تجاری ۳- شرکت های اشخاص ۴- شرکت های سرمایه. شروطی شرکت عقد در فقه اسلامی قرار ذیل می باشد:

شروطی عامه برای شرکت عقد که دو نوع است ۱- تصرف معقود علیه قابل برای وکالت می باشد ۲- که نزد شرکا اهلیت توکل و توکیل می باشد.

شروطی شرکت اموال قرار ذیل است ۱- خلط مالین ۲- اتحاد جنس مال و صفتش ۳- لفظ صریح که صادر میگردد ۴- ربح جز شایع معلوم باشد ۵- ربح به نسبت رأس المال باشد ۶- ربح معلوم منصوص علیه در عقد باشد.

شروطی شرکت در قانون ۱- شرکت به مجرد تشکیل شخصیت حکمی تلقی می شود ۲- ثبت شرکت است همان طوری که در فقه ذکر شده که ربح معلوم منصوص علیه در عقد باشد و ربح به نسبت رأس المال است که ربح جزء شایع معلوم باشد و اگر معلوم نباشد و مجهول باشد منجر به فساد می گردد لذا در قانون ثبت شرکت را شرط نموده است اگر شرکت ثبت نگردد توثیق به وجود نمی آید لذا مفضی می گردد.

حکم کتابت شرکت عقد: بنا بر نظریات فقها مستحب است به آیه دوصد و هشاد و دو سوره بقره استدلال نموده اند پس جمهور فقها و مفسرین بر این نظر است که امر در این آیه از باب ندب است.

اقسام شرکت عقد در فقه که شامل شرکت عنان، شرکت مفاوضه، شرکت مضاربت، شرکت اعمال و شرکت وجوه می باشند.

شرکت مضاربت به دو گونه می باشد یکی آن شرکت مضاربت مطلق و دیگر آن مضاربت مقیده است

شرکت اعمال شامل دو نوع از شرکت است که عبارت از شرکت مفوضه و شرکت عنان می باشد

شرکت وجوه نیز به دو قسم است که شرکت مفوضه و شرکت عنان می باشد

احکام شرکت عقد: شرکت عنان به اتفاق تمام فقها جایز است که شرکت مفوضه نزد فقهای احناف جایز است اما نزد فقهای شافعی و حنابله باطل است اما نزد فقهای مالکی این است که اگر شرکت مفوضه مطابقت به شرکت عنان نماید حکم به جواز شرکت مفوضه می شود اگر انواع فریب و غرر در شرکت مفوضه جمع گردد حکم به بطلان آن می شود که رأی راجح در جواز شرکت مفوضه نظر فقهای احناف است. شرکت مضاربت به اجماع تمام فقها جایز است

شرکت اعمال نزد جمهوری فقها که شامل احناف، حنابله و مالکی جایز است اما فقهای شافعی و ظاهریه قول نموده اند که شرکت اعمال جایز نیست که رأی راجح در جواز شرکت اعمال نظر جمهوری فقها است و شرکت وجوه نزد فقهای احناف و حنابله جایز است و تعامل به آن صحیح می شود اما نزد فقهای مالکی و شافعی شرکت وجوه جواز ندارد و تعامل به آن باطل است که رأی راجح در مورد جواز شرکت وجوه نظریه فقهای احناف و حنابله است.

اقسام شرکت عقد در قانون وضعی: که شامل شرکت تضامنی «کوالکتیف»، شرکت تضامنی مختلط «کوماندیت»، شرکت محدودالمسئولیت «لمیتد»، شرکت سهامی «انونیم» و شرکت تعاونی «کوپراتیف» می باشد.

احکام شرکت: شرکت تضامنی در فقه اسلامی از قبیل شرکت مضاربت و با وجود اختلاف برخی احکام آن با قانون است و نیز با شرکت مفوضه شباهت دارد و شرکت تضامنی مختلط با شرکت مضاربت و عنان هم مانند است شرکت محدودالمسئولیت شرعاً جایز است که با شرکت عنان و گاهی در برخی از خصوصیت های خود با شرکت مضاربت شباهت دارد که شرکت سهامی مهمترین انواع شرکت اعمال است به شرکت عنان نیز مشابهت دارد شرکت تعاونی بخاطر مرفوع ساختن ضروریات افراد جامعه در شریعت مشروع شده است حتی به شرکت عنان و مضاربه هم شباهت دارد هر آنچه که مشتمل بر چیزی جایزی باشد پس خود هم جایز است.

فهرست مطالب

اهداء :	1
سیاسگذاری:	ب
خلاصه تحقیق:	ج
فهرست مطالب:	د
مقدمه:	1
ا- اسباب اختیار موضوع	4
ب- منهج بحث	4
ج- پیشینه تاریخی	5
ح- خط بحث	5
فصل اول - حقیقت شرکت عقد در فقه و قانون	7
مبحث اول: تعریف	7
مطلب اول - تعریف شرکت عقد در فقه و قانون	7
مطلب دوم خصوصیت های شرکت عقد در فقه و قانون	16
مبحث دوم - مشروعیت شرکت عقد	30
مطلب اول- مشروعیت شرکت عقد در شریعت اسلامی	30
مطلب دوم- مشروعیت شرکت عقد در قانون وضعی	32
مبحث سوم - ارکان شرکت عقد	33
مطلب اول - ارکان شرکت عقد در فقه اسلامی	33
مطلب دوم - ارکان شرکت عقد در قانون وضعی که ارکان شکلی می باشد	45
مبحث چهارم - اقسام شرکتهای	46
مطلب اول - دسته بندی شرکتهای در فقه اسلامی:	46
مطلب دوم - دسته بندی شرکت ها در قانون وضعی:	Error! Bookmark not defined.
مبحث پنجم - شروط شرکت عقد در فقه اسلامی	62
مطلب اول - شروط عامه برای شرکت عقد	62
مطلب دوم - شروط شرکت در قانون وضعی	64
مبحث ششم - کتابت شرکت عقد	65
مطلب اول - حکم کتابت نزد فقها	65
مطلب دوم - تحریر شرکت عقد در قانون وضعی	67
فصل دوم - اقسام و احکام شرکت عقد در فقه و قانون	68

68	مبحث اول: اقسام و احکام شرکت عقد در فقه اسلامی
68	مطلب اول: شرکت عنان
74	مطلب دوم - شرکت مفاوضه:
85	مطلب سوم: شرکت مضاربت
104	مطلب چهارم - شرکت اعمال:
116	مطلب پنجم- شرکت وجوه
122	مبحث دوم - اقسام و احکام شرکت عقد مختص در قانون
122	مطلب اول - شرکت تضامنی یا کوالکتیف
126	مطلب دوم: شرکت تضامنی مختلط یا کوماندیت:
	مطلب سوم - شرکت محدود المسئولیت «یا لمیتد»: Error! Bookmark not defined.
	مطلب چهارم: شرکت سهامی «انونیم»: Error! Bookmark not defined.
	مطلب پنجم: شرکت تعاونی کوپراتیف: Error! Bookmark not defined.
136	خاتمه
136	نتیجه:
136	پیشنهادات
137	فهرست آیات
139	فهرست احادیث
140	فهرست مراجع

خاتمه

خاتمه مشتمل به نتیجه و پیشنهادات است:

نتیجه:

پس از تحقیق و جستجو در مورد شرکت عقد موارد و نکاتی را در یافتن که مطابقت با شریعت اسلامی دارند. لذا هر کدام را بطور جداگانه بیان می نمایند.

اول: ماده ۱۲۱۶ قانون مدنی که تعریف در مورد شرکت عقد بوده که موافق فقه اسلامی بوده است.

دوم: شرکت عقد در قانون نیز مشروعیتش ثابت شده است.

سوم: که ارکان شرکت عقد در قانون وضعی که ارکان شکلی می باشد. که مطابق با فقه اسلامی است.

چهارم: که شروطی شرکت عقد در قانون ذکر شده است که موافق فقه اسلامی بوده، پنجم: ماده ۱۲۱۹ که در مورد شرکت عنان که در قانون مدنی آمده است موافق فقهی اسلامی می باشد.

ششم: ماده ۱۲۱۸ که در مورد شرکت مفوضه در قانون مدنی آمده است. لذا موافقت با فقه اسلامی دارد.

هفتم: ماده های که در مورد شرکت مضاربت آمده است. که موافق نظریات فقهی بوده و مخالفت آن را ندارد.

هشتم: که ماده های ۱۲۲۹، ۱۲۲۸ و ۱۲۳۵ که در مورد شرکت اعمال آمده است. که موافق نظریات فقهی بوده است.

نهم: که در ماده ۱۲۲۰ شرکت وجوه که به عنوان شرکت اعتبار آمده است که مطابق با فقه اسلامی است.

دهم: که شرکت تضامنی با شریعت اسلامی توافق دارد که با شرکت مضاربت و مفوضه شباهت دارد. لذا به اعتبار شریعت جازز بوده است.

یازدهم: شرکت تضامنی مختلط نیز شرعاً جازز است که از یک جانب با شرکت مضاربت و مفوضه و از جانب دیگر با شرکت عنان شباهت دارند.

دوازدهم: که شرکت محدودالمسئولیت که شرعاً این شرکت جازز است. و این شرکت از جمله شرکت عنان اعتبار نموده اند، و گاهی در آن برخی خصوصیت های مضاربت نیز است.

سیزدهم: که شرکت سهامی انونیم به اعتبار شریعت این نوع از شرکت جازز است؛ بخاطر که به شرکت عنان شباهت دارد.

چهاردهم: که شرکت تعاونی یا کوپراتیف شرعاً نیز جازز بوده؛ بخاطر که با شرکت های که فقها ذکر نموده اند شباهت دارند.

پانزدهم: در اسلام جائز بوده است و در هر عصر ضرورت مبرم جامعه است که البته قانون را از مفهوم شریعت گرفته شود.

شانزدهم: فرق بین فقه و قانون از حیث عموم بشر قانون عام است اما فقه خاص است و در خصوص مسلمانان فقه عام است و قانون خاص می باشد.

پیشنهادات:

نخستین پیشنهاد: به مقام محترم ریاست جمهوری دارم که ایجاد مرحله دوکتورا را با اعتبار اکادمک طرح و پلان نمایند تا بتوانیم از ثمر آن استفاده کنیم که خودش یک دست آورد بزرگ خواهد بود.

دومین پیشنهاد: به وزارت محترم تحصیلات عالی دارم که پوهنتون های کشور را اعم از خصوصی و دولتی را به شکل صحیح اکادمک بسازند تا فرزندان این کشور استفاده نمایند که بعدی تعلیمی و تربیتی مایان نیز به معیارهای ملی و بین المللی برابر شود.

سومین پیشنهاد: به تاجرین ملی دارم که از سرمایه ای خداوند برای شان داده که درپیش برد مراکز علمی به خرج دهند که اولاد وطن از آن استفاده ای اعظمی کنند.

چهارمین پیشنهاد به علماء و استادان کشور دارم که از وقت درست استفاده نموده تا برنامه های اجتماعی و اصلاحی و تربیتی خویش را به ملت عرضه نمایند که جامعه از هلاکت نجات یابند

فهرست مراجع

القرآن الكريم

كتب التفسير

- 1- صفوة التفاسير- تأليف محمد على الصابوني ، مكتبة دار الحديث -القاهرة.
- 2- أحكام القرآن - القاضي أبى بكر بن العربى المالكى المتوفى سنة 542- الطبعة الأولى- دار السعادة للطباعة-القاهرة 1231هـ.
- 3- أحكام القرآن - لابی الحسن على بن الطبرى الشافعى مخطوط بمكتبة الأزهر.
- 4- أحكام القرآن - أبى بكر أحمد بن على الرازى الجصاص - مكتبه ومطبعه عبدالرحمن محمد- القاهرة.
- 5- تفسير معارف القرآن- تأليف مفتي اعظم حضرت مولانا محمد شفيع رحمة الله عليه- مكتبة الفاروقيه- محله جنكى پشاور.
- 6- الجامع لأحكام القرآن- أبى عبدالله محمد بن أحمد الأنصارى القرطبى- دارالكتب المصرىه قاهره.
- 7- تفسير القرآن العظيم - عماد الدين أبى الفداء بن كثير القرشى الدمشقى - متوفى سنة 274 مطبعة عيسى حلى قاهره.
- 8- أسباب النزول- أبى الحسن على بن أحمد الواحدى نيشابورى - الطبعة الثانية 1387هـ- 1968م مكتبه ومطبعه مصطفى البابى حلى مصر.
- 9- روح المعانى فى تفسير القرآن العظيم والسبع المثانى- أبى الفضل شهاب الدين السيد محمود الألوسى بغدادى 127هـ- ادارة الطباعة المنيرية مصر 1353هـ.

كتب الحديث الشريف

- 10- نيل الاوطار شرح منتقى الأخبار من احاديث سيد الأخيار محمد بن على الشوكانى - متوفى سنة 255 هـ - مطبعة مصطفى الحلبي قاهره.
- 11- نصب الراية لأحاديث الهداية- جمال الدين أبى محمد الزيلعى - سنة الطباعة 1257هـ - دار المأمون قاهره.
- 12- سبل السلام شرح بلوغ المرام- محمد بن إسماعيل الصنعانى- 1269هـ مطبعة مصطفى الحلبي.

- 13- مسند امام احمد- مؤلف ابو عبدالله احمد بن محمد بن حنبل بن هلال بن رشد الشيباني محقق سيد ابو المعاطي النور- ناشر عالم الكتب بيروت- الطبعة الأولى عام 1419 هـ- 1998 م
- 14- صحيح البخارى- أبو عبدالله محمد بن إسماعيل بن إبراهيم البخارى- مطبعة الحلبي مصر.
- 15- صحيح مسلم- أبو الحسين مسلم بن الحجاج القشيري نيشابورى- طباعة دار احياء الكتب العربية قاهره.
- 16- صحيح مسلم بشرح النووي- محيى الدين أبوزكريا يحيى بن شرف النووي – ناشر محمود توفيق الكتبي قاهره.
- 17- سنن ابن ماجه- أبى عبدالله بن ماجه متوفى 275 هـ تحقيق محمد فؤاد عبدالباقي – مطبعة عيسى البابى الحلبي.
- 18- سنن ابى داود مع حاشية التعليق المحمود- تأليف : سليمان ابن اشعث ابى داود رحمة الله عليه - مكتبه دار الاحسان- شارع كانسى كويته.
- 19- سنن النسائى المجتبى بشرح الحافظ جلال الدين السيوطى وحاشية الامام السندى رحمة الله عليه- مكتبة دار الاحسان – سوق ارك كندهار.
- 20- المعجم الكبير الطبرانى- مؤلف ابو القاسم سليمان بن احمد بن ايوب- المولود 260 هـ المتوفى 360 هـ الناشر مكتبة العلوم والحكم- الموصل: الطبعة الثانية 1404 هـ- تحقيق حمدي بن عبد المجيد السلفى.
- 21- سنن الدارقطنى- مؤلف ابو الحسن على بن عمر بن احمد بن مهدي بن مسعود بن النعمان بن دينار البغدادي(الكتاب مرقم الياغيز موافق للمطبوع).
- 22- مجمع الزوايد و منبع الفوائد مؤلف- الحافظ نور الدين على بن ابو بكر الهيثمي المتوفى 807 هـ- بتحرير الحافظين الجليلين: العراقي و ابن حجر المحتويات جميع الكتاب الجزء الاول حتا العاشر, دار الفكر بيروت طبع 1412 هـ
- كتب اصول فقه**
- 23- المستصفى – ابى حامد الغزالى – مكتبه تجارية الكبرى - الطبعة الأولى 1356 هـ مصر.
- 24- فواتح الرحموت بشرح مسلم الثبوت- عبد العلى محمد الانصارى مطبوع على المصطفى غزالى.
- 25- التلويح على التوضيح – سعدالدين التفتازانى مسعود بن عمر متوفى 792 هـ- شرح متن التنقيح لصدر الشريعة عبدالله بن مسعود بن محمود المحبوبي متوفى سنة 747 هـ مطبعة الحلبي مصر
- 26- تسهيل الوصول – محمد عبدالرحمن عبد المحلاوى – مطبعة الحلبي سنة 1341.
- كتب الفقه الحنفي**
- 27- بدائع الصنائع فى ترتيب الشرائع – علاء الدين أبى بكر مسعود الكاسانى الحنفى الملقب بملك العلماء- الطبعة الأولى مطبعة جمالية مصر.
- 28- المبسوط – محمد بن احمد بن سهل السرخسى – متوفى سنة 348 هـ مطبعة السعادة مصر.

- 29— الاختيار لتعليق المختار - عبدالله بن محمد بن مودود بن محمود أبى الفضل مجدالدين الموصلى متوفى 683 هـ - تحقيق محمد محيى الدين عبد الحميد مكتبه ومطبعه محمد على صبيح مصر
- 30— البحر الرائق شرح كنز الدقائق- زين العابدين بن نجيم الحنفى- سنة الطباعة 334 مطبعة دار الكتب العربية.
- 31- تبين الحقائق شرح كنز الدقائق- فخر الدين عثمان بن على الزيلعى متوفى سنة 842هـ مطبعه اميرية.
- 32- فتح القدير- كمال الدين محمد بن عبد الواحد السيوطى السكندرى المعروف بابن الهمام الحنفى- المطبعة الاميرية الكبرى مصر- الطبعة الأولى سنة 1316هـ.
- 33- مجمع الأنهر شرح ملتقى الأبحر- شيخ زادة عبدالرحمن بن محمد ابن سليمان - مطبعه دار السعادة مصر سنة 1327هـ.
- 34— الهداية شرح بداية المبتدى - أبى الحسين بن على بن أبى بكر مرغينانى - مطبعة مصطفى الحلبي مصر.
- 35— ردالمحتار على الدرالمختار شرح تنوير الابصار- محمد أمين بن عابدين- مطبعة مصطفى الحلبي- الطبعة الثانية 1382هـ.
- 36- شرح الدر المختار-محمد علاءالدين الحصفكى- مكتبه ومطبعة محمد على صبيح مصر.
- 37- الدرر الحكام شرح غرر الأحكام - ملا خسرو الحنفى - المطبعة العامرية مصر 1304.
- 38— الدرالمنتقى شرح المنتقى - محمد علاء الدين الإمام- مطبوع على هامش مجمع الأنهر شرح ملتقى الأبحر لشيخ زاده - مطبعة السعادة مصر 1317.
- كتب الفقه المالكي**
- 39— الفروق - لشهاب الدين أبى العباس أحمد بن إدريس القرافى - مطبعة عيسى الحلبي مصر- الطبعة الأولى سنة 1323هـ.
- 40— بداية المجتهد ونهاية المقتصد- أبى الوليد محمد بن أحمد بن رشد القرطبي الحفيد- مكتبة الكليات الازهرية 136هـ-1966م مطبعة و مكتبة التجارية الكبرى مصر.
- 41- بلغة السالك لأقرب المسالك - أحمد الصاوى- مكتبه التجارية الكبرى مصر
- 42— مواهب الجليل بشرح مختصر خليل أبى الضياء سيدى خليل- أبى عبدالله الخطاب- مطبعة بولاق سنة 1294هـ.
- 43- جواهر الإكليل شرح مختصر خليل- صالح عبدالسميع الألبى الأزهرى - دار إحياء الكتب العربية.

- 44- التاج والإكليل شرح مختصر خليل- لأبى عبدالله محمد بن يوسف العدوى الشهير بالمواق متوفى سنة 897 هـ- مطبوع على هامش مواهب الجليل للخطاب.
- 45- شرح الزرقانى على متن خليل- المطبعة الأميرية مصر- الطبعة الأولى 1306 هـ.
- 46- حاشية الدسوقي على الشرح الكبير- محمد بن عرفة متوفى سنة 1230 هـ- المطبعة الازهرية 1345.
- 47- المدونة الكبرى للإمام مالك بن أنس – رواية سحنون بن سعيد التنوخى مطبعة السعادة قاهره سال 1323 هـ.

كتب الفقه الشافعي

- 48- الأم للإمام الشافعي – مطبعة دار الشعب قاهره سنة 1388 هـ.
- 49- أنسى المطالب شرح روض الطالب – زكريا الأنصارى الشافعي- مطبعة الميمنية مصر سنة 1322 هـ.
- 50- نهاية المحتاج إلى شرح المنهاج- شمس الدين محمد أبى العباس أحمد بن حمزة بن شهاب الدين الشهير بالشافعي الصغير- متوفى سنة 1004- مطبعة بولاق.
- 51- مغنى المحتاج إلى معرفة ألفاظ المنهاج – محمد الشربيني الخطيب- مطبعة حلبي مصر 1327 هـ.
- 53- الوجيز فى فقه الشافعي – أبى حامد الغزالي- مطبعة آداب مصر سنة 1317 هـ.
- 54- الأشباه والنظائر- جلال الدين السيوطى – مطبعة مصطفى محمد قاهره.
- 55- تكملة المجموع شرح المذهب- محمد نجيب المطيعى- مطبعة دار الإمام مصر.
- 56- النظم المستعذب شرح غريب المذهب- محمد بن أحمد بن بطالى الركبى مطبوع على هامش المذهب- مكتبه احمد بن سعد بن نبهان اندونيسيا.
- 57- روضة الطالبين- أبى زكريا شرف الدين النووى – ناشر مكتب الاسلامى.
- 58- المذهب – أبى إسحاق إبراهيم بن على بن يوسف فيروزى آباد شيرازى- مكتبه احمد بن سعد بن نبهان – سروبايا اندونيسيا.

كتب الفقه الحنابلة

- 59- كشف القناع عن متن الإقناع- منصور بن إدريس البهوتى - مكتبة النصر الحديثة بالرياض - مطبعة أنصار السنة المحمدية قاهره.
- 60- الروض المربع شرح زاد المستنقع مختصر المقنع – شرف الدين أبى النجا موسى بن حمد الحجاوى – المطبعة السلفية مصر.
- 61- مطالب اولى النهى شرح غاية المنتهى – مصطفى السيوطى الرحباني المكتب الاسلامى دمشق.

62- زاد المعاد فى هدى خير العباد - شمس الدين أبى عبدالله بن قيم الجوزية متوفى سنة 751هـ - مطبعة مصطفى الحلبي سنة 1296هـ.

63- المغنى - موفق الدين عبدالله بن أحمد بن قدامة المقدسى- مكتبة نصر الحديث - رياض.

64- اعلام الموقعين عن رب العالمين- شمس الدين أبى عبدالله ابن قيم الجوزى متوفى سنة 751هـ- مكتبة كلييات الأزهر سنة 1388هـ.

65- شرح منتهى الإيرادات-منصور بن ادريس البهوتى- مطبعة انصار السنة المحمدية قاهره سال 1366هـ.

66- المبدع شرح المقنع- المؤلف ابراهيم بن محمد بن عبد الله بن محمد ابن مفلح, ابو اسحاق, برهان الدين (المتوفى: 884 هـ) الناشر دارالعلوم الكتب, الرياض الطبعة 423 هـ

67- دليل الطالب لنيل المطالب- المؤلف مرعى بن يوسف الكرمى الحنبلى (المتوفى: 1023 هـ) المحقق: ابو قطيبة نظر محمد الفاريابى- الناشر دارطبية للنشر والتوزيع- الرياض الطبعة الاولى 1425 هـ.

فقه الظاهرى

68- المحلى - ابو محمد على بن احمد بن حزم الظاهرى- متوفى سنة 456 هـ.

كتب المعاصر

69- الشركات فى الشريعة الاسلامية و القانون الوضعى ، للدكتور عبد العزيز اعرت الخياط منشورات وزارة الأوقاف - اردن الطبعة الأولى 1390هـ-1971م.

70- الشركات فى الفقه الإسلامى - على الخفيف - معهد الدراسات العربية العالية جامعة الدول العربية سنة 1962هـ.

71- الشركات فى الفقه الإسلامى للدكتور رشاد حسن خليل- الطبعة الثالثة سنة 1401هـ- 1981م. ناشر دار الرشيد.

72- مختصر احكام المعاملات الشريعة على الخفيف - الطبعة الثالثة مطبعة انصار المحمدية- قاهره 1370هـ- 1950م.

73- المصارف والأعمال المصرفية فى الشريعة والقانون - الدكتور غريب الجمال - دار الاتحاد العربى - قاهره سنة 1392هـ - 1972م.

74- المعاملات بين الشريعة الاسلاميه والقوانين المصريه - احمد ابو الفتح مطبعة النهضة مصر- الطبعة الثانية سنة 1341هـ.

75- شركات الأشخاص بين الشريعة والقانون - الشيخ محمد بن موسى- مخطوط على الآلة الكاتبة- مكتبه الرئيسية جامعة امام محمد بن سعود الاسلامى رياض سنة 1398هـ.

- 76- الفقه الإسلامية وأدلته – تأليف الأستاذ الدكتور وهبة الزحيلي ناشر احسان.
77- إفلاس الشركات فى الفقه الإسلامى والقانون- الدكتور زياد صبحى ذياب ناشر دار النفائس.
78- الشركة القابضة و أحكامها فى الفقه الإسلامى-الدكتور عبد الله علي محمود الصيفي-

دار النفائس الطبعة الاولى 1426 هـ

كتب اللغة:

- 79 لسان العرب – تأليف جمال الدين محمد بن جلال الدين المعروف بابن منظور الافريقى المصرى-
المطبعة الاميرية بولاق طبعة الاولى ١٢٠١.
80 مختار الصحاح- محمد بن أبي بكر عبدالقادر الرازى المتوفى ٥٦٦٦هـ- المطبعة الأميرية بالقاهرة ١٩٢٢.
81 القاموس المحيط – الفيروز آبادى- دار الفكرة بيروت.
82 تاج العروس من شرح جواهر القاموس- محمد مرتضى الزبيدى – دار صادر بيروت ١٣٨٦هـ.
83 المصباح المنير- أحمد بن على المقرئ الفيومى – المتوفى سنة ٧٧٠هـ. مطبعة التقدم العلمية القاهرة
١٣٢٢هـ.
84 معجم مقاييس اللغة- أحمد بن فارس بن زكريا- تحقيق محمد عبد السلام هارون الطبعة الأولى القاهرة
١٣٦٨.

بخاطر دسترسى به متن كامل اين تحقيق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af